

**10 ARALIK 2025
DÜNYA İNSAN HAKLARI GÜNÜ**

**İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 77.
Yılı**

**Av. Dr. M. Sezgin TANRIKULU
Diyarbakır Milletvekili
CHP Genel Başkan Yardımcısı
TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanvekili**

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmesinin 77. yılı (10 Aralık 1948). Bildirge, Türkiye’de 27 Mayıs 1949 tarihinde Resmi Gazetede yayımlandı.

2025, ülkemizde temel insan haklarının pervasızca yok sayıldığı ve hukuk kurallarının açıkça çiğnendiği bir yıl oldu. Yargı kurumları, iktidarın aletleri haline gelirken; yerel demokrasinin omurgası paramparça edilmektedir. CHP ve CHP’li belediyelere dönük kapsamlı soruşturma ve operasyon dalgası, sıradan bir hukuk takibi değildir; bu, seçilmişlerin ve seçme-seçilme mekanizmasının fiilen zayıflatılmasına yönelik sistematik bir hamledir. Cumhurbaşkanı Adayımız Ekrem İmamoğluna ve belediye yönetimlerine karşı yürütülen soruşturmalar, davalar, gözaltılar, görevden almalar ve iddianame bombardımanı; örgütlenme özgürlüğünü, seçme-seçilme hakkını ayaklar altına almıştır

Aynı süreçte Meclis gündemine getirilen 11. Yargı Paketi ise meseleye hukuki bir kılıf sunuyor: Cezaevleri, infaz rejimleri ve denetimli serbestlik kuralları üzerinden yürütülen düzenlemeler, kamu güvenliği kisvesi altında yargı bağımsızlığını ve adil yargılanma standartlarını zayıflatma potansiyeli taşıyor.

Türkiye’nin en önemli olan silahlı çatışma ortamının sona erdirilmesi için sürdürülen çalışmalar son derece önemli. Kürt sorununu ve ülkenin içinde bulunduğu durumu ancak silahlar sustuktan sonra sağlıklı bir biçimde tartışabileceğimiz ortadadır. Ama “silahların susması” eğer adalet, hakkaniyet ve insan hakları açısından eşgüdümlü değilse, toplumun yaralarını saracak adımlar içermiyorsa yüzeysel kalır. Barışın sürdürülebilir olması, yalnızca çatışmanın durması değil; mağdurların tazmini, sulh-hukuk mekanizmaları, kapsayıcı ekonomik ve toplumsal yeniden yapılanmadır.

10 Aralık vesilesiyle Türkiye’nin geleceği için şu adımların atılmasını zorunlu görüyoruz:

- CHP’li belediyelere yönelik hukuksal temeli olmayan soruşturmaların durdurulması...
- “Düşünceyi İfade Özgürlüğü” üzerindeki baskıların son bulması...
- 11. Yargı Paketinin insan hakları açısından risk taşıyan maddelerinin acilen gözden geçirilerek geri çekilmesi...
- AIHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarının tartışmasız uygulanması...
- Barış sürecinin açık, hukuka uygun ve paylaşımcı bir biçimde yürütülmesi...

Görüleceği gibi temel taleplerimiz iki başlık altında toplanabilir:

BAĞIMSIZ YARGI

GÜÇLER AYRILIĞI İLKESİNE DAYALI TAM BİR DEMOKRASİ

TÜRKİYE'DE DURUM

- ✓ ABD merkezli Freedom House tarafından Kasım ayında yayımlanan "2025 İnternette Özgürlük" raporunda Türkiye, 2024 yılındaki puanını koruyarak 31 puan ile "İnternetin özgür olmadığı ülkeler" kategorisinde yer aldı.
- ✓ Raporda, Mısır, Pakistan, Rusya, Türkiye ve Venezuela gibi internet özgürlüğünde son 15 yılda yaşanan küresel gerilemeden en ağır biçimde etkilenen ülkelerde hükümetlerin, iktidarlarına yönelik zorluklar karşısında çevrimiçi ortamdaki denetimlerini artırdığı belirtildi. Raporda, "Bu ülkelerdeki yetkililer, çevrimiçi içeriklere yönelik kısıtlamaları genişletti, elektronik iletişim üzerindeki gözetimi artırdı ve özellikle protestolar ve seçimler sırasında çevrimiçi olarak eleştirilerini dile getirenlere daha ağır cezalar uyguladı. Bu durum, otoriter rejimlerde iktidarın güvenliği için dijital baskının ne kadar önemli hale geldiğini ortaya koyuyor" tespiti yer aldı. Türkiye'de 2013'teki Gezi Parkı protestolarının da etkisiyle son 15 yılda kapsamlı bir sansür sisteminin pekiştirildiği ifade edildi.

Mart ayında Cumhurbaşkanı Adayı ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun tutuklanmasını protestolar sırasında 42 saat boyunca sosyal medyaya erişimin kısıtlandığı, Ağustos 2024'te Türkiye Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu'nun (BTK) Instagram'ı dokuz gün boyunca engellediği hatırlatılan raporda, *"Mart 2025'te çevrimiçi ifade özgürlüğünü ve gizliliği kısıtlayabilecek düzenlemeler içeren Siber Güvenlik Yasası (7545 sayılı yasa) Meclis'te kabul edildi. Yasa, yetkililere mahkeme kararı almaları koşuluyla Türkiye'deki tüm verilere geniş erişim hakkı veriyor ve yetkililer tarafından talep edildiğinde kişisel bilgilerini vermeyi reddeden kişilere cezai yaptırımlar öngörüyor. Yasa ayrıca, çevrimiçi veri sızıntıları hakkında yanlış bilgi yaymayı suç sayarak, beş yıla kadar hapis cezası öngörüyor"* denildi.

- ✓ Cato Enstitüsü ve Kanada'daki Fraser Enstitüsü'nün hazırladığı **"İnsan Özgürlüğü Endeksi 2024"** Raporuna göre **Türkiye, son 24 yılın en kötü puanıyla 165 ülke arasında 5, 28 puanla 142. sırada** yer aldı. Türkiye, 2022 endeksinde 131. sıradaydı.

1. "Hukukun üstünlüğü", "seyahat", "din ve inanç", "toplanma ve örgütlenme", "ifade özgürlüğü", "güvenlik ve emniyet", "cinsiyet eşitliği" ve "mülkiyet hakları" gibi toplam 86 başlığa göre hazırlanan raporda, Türkiye'nin durumuna neden olan başlıca etkenlerin toplanma ve dernek kurma özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve hukukun üstünlüğü olduğu belirtildi

2. Türkiye'nin bireysel özgürlük puanıysa son 24 yıldaki en düşük ikinci seviye olan 5,06 olarak ölçüldü. (2018'de 5,05)
3. Türkiye, sadece **bireysel özgürlükler** baz alınarak bakıldığında ise 2024'te 165 ülke arasında 132. sırada yer aldı. Buna neden olarak hukukun üstünlüğü, ifade ve bilgi edinme özgürlüğü, toplanma ve dernek kurma özgürlüğü gösterildi.
4. Prosedürel adalet, sivil adalet ve ceza adaleti kriterleri dikkate alınarak ölçülen **hukukun üstünlüğü** puanı ise 10 üzerinden 3,6 oldu. Türkiye'nin hukukun üstünlüğü konusunda son 24 yılda aldığı en düşük puan...

Can Atalay ve Tayfun Kahraman'ın serbest bırakılması Anayasa Mahkemesi kararlarını evrensel hukuk kurallarını yok sayan hakimler tarafından keyfi biçimde engellendi...

5. Basına doğrudan yapılan müdahaleler, Bertelsmann Vakfı Dönüşüm Endeksi (BTI), Freedom House'un ölçümleri, Sivil Özgürlük Veri Seti (CLD) ve V-Dem Enstitüsü verileri dikkate alınarak ölçülen **ifade ve bilgi edinme özgürlüğü** puanıysa 3,1 olarak kaydedildi. Bu puanın da Türkiye'nin bu konuda son 24 yılda aldığı en düşük ikinci puan olduğu kaydedildi.
6. Sivil toplum örgütlerinin durumu, toplanma özgürlüğü, siyasi parti kurma/yönetme özgürlüğü ve sivil toplum baskısı kriterleri dikkate alınarak ölçülen **toplama ve dernek kurma özgürlüğü** puanı da 4,0 oldu. Rapora göre Türkiye, 2016'dan beri bu puanı alıyor ve bu, ülkenin son 24 yıldaki en düşük puanı.
7. Türkiye'nin **ekonomik özgürlükler** açısından en kötü dönemini yaşadığı ifade edilen rapora göre, bu kategorideki puanı 10 üzerinden 5,57 olarak ölçüldü. Türkiye, 165 ülke arasında 138. sırada yer aldı. Parasal büyüme, hukuk sistemi ve mülkiyet haklarının korunmasındaki eksiklikler, piyasa düzenlemelerindeki belirsizlikler, Türkiye'nin ekonomik özgürlükler puanının düşmesine gerekçe olarak gösterildi.
8. **Yargı bağımsızlığı**, mahkemelerin tarafsızlığı, mülkiyet hakkı, polisiye önlemler ve kriminal ortam, askeri müdahale, hukuk sisteminin bütünlüğü, sözleşmeler ve gayrimenkul kriterleri dikkate alınarak ölçülen **hukuk sistemi ve mülkiyet hakları** kategorisinin puan ortalaması ise 4,8 oldu.
9. Askeri müdahale (3,3); tarafsız mahkemeler (3,5); sözleşmeler (3,8) yargı bağımsızlığı (4,0); polis ve suç (5,3) Türkiye'nin bu kategorideki özgürlük puanı en düşük kriterler olarak belirtildi.

10. Kredi piyasası düzenlemeleri, işgücü piyasası düzenlemeleri, iş düzenlemeleri, rekabet özgürlüğü dikkate alınarak ölçülen **piyasa düzenlemelerinin** puanıysa 5,6 oldu.

- ✓ Uluslararası sivil toplum ağı CIVICUS (World Alliance For Citizen Participation), sivil hak ve özgürlüklere baskıların artması nedeniyle Türkiye'yi "**İnsan Hakları İzleme Listesi**"ne dahil etti.

CIVICUS'dan Temmuz ayında yapılan açıklamada, Ekrem İmamoğlu'nun gözaltına alınıp tutuklanması ile başlayan sürece değinilerek *"İki milyonu aşkın kişinin katıldığı barışçıl gösterilere polis, gaz bombası ve plastik mermiyle müdahale etti; çok sayıda kişi yaralandı ve hastanelere kaldırıldı. Protestoculara uygulanan kötü muamelelerin yanı sıra gözaltına alınan kadınlara çıplak arama uygulaması yapıldı"* denildi.

Resmi rakamlara göre **iki binden fazla kişinin gözaltına alındığı** hatırlatılan açıklamada, İstanbul Onur Yürüyüşü ve Trans Onur Yürüyüşüne fiziksel şiddet içeren müdahalelere de dikkat çekildi.

İktidarın, basın üzerindeki baskıyı artırdığı belirtilen açıklamada, *"Mart sonunda düzenlenen şafak baskınlarında 11 gazeteci gözaltına alındı, 12 gazeteciye saldırıldı. Bir BBC muhabiri sınır dışı edilirken İsveçli bir gazeteci yedi hafta gözaltında tutuldu. Ayrıca sosyal medya erişimi 42 saat boyunca kesildi, bağımsız haber siteleri engellendi ve 700'den fazla muhalif X hesabı kapatıldı"* denildi.

Türkiye'yi "baskı altında" kategorisinde değerlendiren CIVICUS açıklamasında, *"Bu, sivil alanın ciddi biçimde kısıtlandığı, eleştirilerin gözetim, hapis ve şiddet riski taşıdığı anlamına geliyor. Sivil toplum kuruluşları, faaliyetlerini yürütürken sürekli kapatılma veya kriminalize edilme tehdidi altında. Türkiye, bu listede Kenya, El Salvador, Endonezya, Sırbistan ve ABD gibi ülkelerle birlikte yer aldı"* dendi.

YAŞAM HAKKI VE İŞKENCE

- 2025 Ocak-Kasım aylarında 187'i çocuk *-en az-* 2.519 insanın yaşam hakkı ihlal edildi.
- 15'i çocuk *-en az-* 2.807 kişi de gözaltında, toplantı ve gösterilerde, cezaevlerinde işkence ve kötü muameleye maruz kaldı.
- Umut Vakfı'nın Şubat ayında yayınladığı "Türkiye Silahlı Şiddet Haritası-2024" verilerine göre; Türkiye genelinde basına yansıyan 3.801 şiddet olayında 2.370 kişi öldürüldü, 3.829 kişi de yaralandı.

2024 ile birlikte son 11 yılda basına yansıyan toplam 37.998 olayda 23.804 kişi öldürüldü, 35.036 kişi de yaralandı. Yaralananlardan daha sonra kaç kişinin yaşamını yitirdiği konusunda ise veri bulunmuyor...

➤ Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları

İlk 11 aylık dönemde *-en az-* 3 kişi kolluk güçleri tarafından "dur ihtarına uymadığı", "polislere ateş açtığı" gerekçeleriyle öldürüldü:

- ✓ **Y. A.** (6 Nisan, Kars Kağızman);
- ✓ **S.B** (25 Temmuz, Elazığ);
- ✓ **E.G.L** (21 Kasım, Antakya Dört Yol)...

➤ Erkek Şiddeti

Sürekli "aile" vurgusuna karşın toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermek için hiçbir adım atılmıyor...

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uygulanmıyor... İstanbul Sözleşmesinden tek taraflı çekilme kararı da bunun sonucudur...

Kadın işçilerin erkeklere göre daha fazla sömürülmesine, daha az ücret almasına, daha fazla tacize, ayrımcılığa, mobbinge maruz kalmasına ses çıkarılmıyor...

Van'da 27 Eylül 2024 tarihinde kaybolduktan sonra, cesedi 15 Ekim 2024 tarihinde Van Gölü kıyısında bulunan **Rojin Kabaış**'in öldürülmesine ilişkin soruşturmayı dikkatle izliyoruz...

5 Ocak 2020 tarihinde kaybolan Gülistan Doku'dan halen haber yok, soruşturma yerinde sayıyor...

- ✓ **2025'in ilk 11 ayında** erkekler **271** kadın ve **60** çocuğu öldürdü.
- ✓ **187** kadını taciz etti, **206** çocuğu istismar etti.
- ✓ **673** kadına şiddet uyguladı.
- ✓ Erkekler en az **975** kadını seks işçiliğine zorladı.

➤ Resmi Hata ve İhmal Sonucu Ölümler

2025 yılının ilk 11 ayında **38**'i çocuk -en az- **115** kişi yaşamını yitirdi.

- ✓ 21 Ocak tarihinde Bolu Kartalkaya'da otelde çıkan yangında **36**'ı çocuk 78 kişi yaşamını yitirdi, 51 kişi yaralandı. RTÜK, yangın için yayın yasağı aldı.
- ✓ Ocak-Şubat aylarında metanol (metil alkol) nedeniyle Ankara'da 63, İstanbul'da ise 70 kişinin yaşamını yitirdiği belirlendi. Ankara'da 21 Şubat itibarıyla 36 kişinin yoğun bakım servislerinde tedavisinin sürdüğü öğrenildi.
- ✓ Operasyon sırasında 7 Temmuz günü bir mağaraya giren 12 asker metan gazı nedeniyle yaşamını yitirdi.
- ✓ Eskişehir'de çıkan orman yangınına 23 Temmuz günü müdahale eden ekipte yer alan 24 kişi yangının içinde kaldı. Ekiptekilerden 14'ü kurtarıldı, beş AKUT gönüllüsü ve beş orman işçisi ise yaşamını yitirdi.
- ✓ 29 Ekim günü Gebze Mevlana Mahallesi Issıkgöl Caddesinde bulunan yedi katlı Arslan Apartmanının çökmesi sonucunda Muhammed Emir Bilir (12), Hayrunnisa Bilir (14), Levent Bilir (44), Emine Bilir (37) yaşamını yitirdi. Dilara Bilir (18) yaralı olarak kurtuldu.
- ✓ Metro inşaatına 10 metre uzaklıktaki binada yaşanan sorunlar nedeniyle CİMER'e şikayette bulunulduğu ancak hiçbir önlem alınmadığı ortaya çıktı...

Tüm bu olaylar "resmi hata ve ihmal sonucu ölüm" ne demektir kamuoyuna bir kere daha gösterdi...

➤ İş Cinayetleri

Her yıl Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu tarafından hazırlanan "Küresel Haklar Endeksi"nde **Türkiye 2020'den bu yana olduğu gibi 2024 yılında da 5. grupta yani işçi haklarının en kötü olduğu on ülke arasında yer aldı.**

- ✓ Sendikal nedenlerle kitlesel işten çıkarmalar yaşanıyor,
- ✓ Toplu pazarlık hakkı engelleniyor,
- ✓ Sendika üyeleri ve yöneticileri keyfi biçimde tutuklanıyor.

- ✓ İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisinin verilerine göre, 2025 Ocak-Kasım döneminde en az **1.823** işçi iş cinayetleri nedeniyle yaşamını yitirdi.
- ✓ Yaşamını yitirenlerin **133**'ünün kadın, 81'nin göçmen/mülteci, 85'nin çocuk/genç olduğu belirlendi...

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisinin gerek olay özelinde hazırlanan gerekse genel konulu raporları tek bir gerçeği ortaya çıkarıyor:

- ✓ Nisan 2024 İstanbul Beşiktaş'ta 29 işçinin hayatını kaybettiği gece kulübü yangını bilirkişi raporu, facianın "öngörülebilir, engellenebilir" olduğunu ortaya koydu.
- ✓ Kocaeli Dilovasında 3'ü çocuk 6 kadın işçinin ölümünden (bir yaralının hastanede ölümü ile yediye yükseldi) sonra isigmeclisi.org'da yayınlanan yazıdan:

"Konuştuğumuz kız çocuklarının hiçbiri, çıkan yangına şaşırmadığını, mutlaka böyle bir facianın yaşanacağını düşündüklerini ifade etti. Tüm bu risklere ve ucuz emek sömürsüne rağmen yine de o işletmeye mecbur kalanlardan, yaşamını yitiren kız çocuklarının arkadaşı 20 yaşındaki Fatma E, 'Onlara daha birkaç hafta önce istifa etmelerini tavsiye etmişim, 650 liraya bile mecbur oldukları için kaldılar' dedi. Fatma, buna benzer atölyelerde çalışmaya mecbur bırakılsa da patronun hakaretlerine dayanamayarak işten ayrıldığı söyledi."

➤ Gözaltında Ölüm

- ✓ 2025 yılının ilk 11 ayında gözaltında ya da geri gönderme merkezlerinde -en az- 1 kişi yaşamını yitirdi.

Ancak geri gönderme merkezleri ile iletişim olanaklarının kısıtlılığı nedeniyle bu verinin gerçeğin altında olduğu düşünülmelidir.

➤ Cezaevlerinde Ölüm Olayları

Adalet Bakanlığı, 24 Temmuz 2023 - 20 Aralık 2024 arasında ülke genelinde cezaevlerinde toplam **1.026** (2024 yılında **818**) tutuklu ya da hükümlünün yaşamını yitirdiğini açıkladı.

2025 yılının ilk 11 ayında cezaevlerinde, işkence, sağlık sorunları, intihar gibi nedenlerle -en az- **24** tutuklu/hükümlü yaşamını yitirdi.

Cezaevleriyle haberleşme olanaklarının kısıtlılığı, özellikle adli tutuklu/hükümlülerin basın ya da insan hakları örgütleri ile seslerini duyurma olanağının daha kısıtlı olduğunu göz önüne alınca yaşamını yitirenlerin sayısının bunun çok üzerinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

➤ Mülteciler

Sahil Güvenlik Komutanlığının istatistiklerine göre, **2025 yılı Ocak-Kasım aylarında 3'ü çocuk -en az- 58** mülteci/göçmen denizlerde yaşamını yitirdi.

Sahil Güvenlik Komutanlığı, 2023 yılında **20**, 2024 yılında ise **45** mülteci/göçmenin yaşamını yitirdiğini belirledi...

- ✓ ***Ancak kara sınırlarında “dur” ihtarına uymadığı gerekçesiyle vurulan, kaza geçiren ya da donarak ölen mülteciler hakkında bilgi bulunmuyor.***

✓ İşkence Olayları

- ✓ Ocak-Kasım aylarında -en az- 2.000 (14'ü çocuk) kişi ev baskınlarında, sokakta, gözaltında, eylemlerde kolluk güçlerinin fiziksel/psikolojik şiddetine maruz kaldı.
- ✓ Cumhurbaşkanı Adayı ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun Mart ayında gözaltına alınıp tutuklanması üzerine başlayan protesto gösterilerinde polislerin ve özel güvenlik görevlilerinin şiddet uyguladığı insanların sayısı belirlenemiyor
- ✓ Protesto gösterilerinde onlarca avukat, gazeteci ve milletvekili polislerin/özel güvenlik görevlilerinin fiziksel şiddetine maruz kaldı, gözaltına alındı, tutuklandı.
- ✓ Yüzlerce avukatın savunma görevlerini yerine getirmesi kimi zaman fiziksel olarak kimi zaman hakim ve savcılarının hiçbir yasal dayanağı olmayan, mevzuata ve uluslararası hukuk kurallarına aykırı tavırlarıyla engellendi.
- ✓ Emniyet Genel Müdürlüğü ise eylemlerde ve gözaltında işkenceye maruz kaldığını açıklayan çok sayıda kişi hakkında "iftira", "halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma", "Türk milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, devletin kurum ve organlarını aşağılama" iddialarıyla suç duyurusunda bulunuldu.
- ✓ Ekrem İmamoğlu ve birlikte gözaltına alınanların 22 Mart günü Çağlayan Adliyesine sevki sırasında gelişmeleri izleyen gazeteciler polisin fiziksel şiddetine maruz kaldı. Adı öğrenilemeyen bir gazeteci kısa süreliğine gözaltına alındı.
- ✓ **Cezaevlerinde, hastane ve adliyelerde 1'i çocuk -en az- 807 tutuklu/hükümlü fiziksel/psikolojik şiddete maruz kaldı, isteği dışında başka cezaevine gönderildi, sağlık hakkı engellendi, beslenme, yatak, sıcak su, iletişim gibi temel haklarından mahrum bırakıldı.**

DÜŞÜNCEYİ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

- ✓ 2025 Ocak-Kasım döneminde yazıları, konuşmaları ya da genel olarak düşünceyi ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilecek etkinlikleri nedeniyle -en az- 96 kişi (59'u gazeteci, yazar, yayıncı) hapis ya da para cezasına mahkum edildi.
- ✓ Türkiye, Uluslararası Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü'nün (RSF) 2025 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksinde 180 ülke içinde 159. sıraya geriledi.
- ✓ 2002 yılında 99. sırada bulunan Türkiye, yıllar içinde istikrarlı bir düşüş yaşadı. Verilere göre, **Türkiye son 23 yılda 60 basamak geriledi.** Özellikle 2016 sonrası ciddi bir gerileme içine giren Türkiye, 2023'te 165. sıraya kadar düşmüş, geçen yıl ise 158. sırada yer almıştı.
- ✓ **Erişim Engelleme Kararları: İfade Özgürlüğü Derneğinin verilerine göre, Aralık 2024 itibarıyla 1.264.506 alan adı ve web sitesi 852 farklı kurum ve hakimliklerin kararıyla engellenmiş durumda...**

5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun"un 9 maddesinin 2024 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesinden sonra sulh hukuk hakimlikleri ağırlıklı olarak yasanın 8/A maddesi (*milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması*) uyarınca erişim engeli kararı vermeye başladılar.

"Milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması" gerekçesiyle verilen erişim engeli kararlarından birkaç örnek şöyle:

- Gazeteci Alican Uludağ'ın Kocaeli Gebze İlçesinde 29 Ekim günü yıkılan binaya ilişkin sosyal medya paylaşımı;
- Ekrem İmamoğlu Cumhurbaşkanlığı Aday Ofisi'nin üç ayrı X hesabı;
- "İstanbul İddianamesi" X hesabı ve istanbuliddianamesi.com sitesi;
- İfade Özgürlüğü Derneği sitesinde yayınlanan "Cumhurbaşkanlığı Ekonomi Politikaları Kurulu Üyesi Hakkındaki Haberlerin Erişime Engellendiği" haberi;
- Anadolu Ajansında yapılan atamalara ilişkin tele2haber.com'da yayınlanan haber;

Ocak-Kasım döneminde;

- ✓ -En az- **49** gazeteci, mesleklerini yaparken güvenlik güçlerinin ya da sivillerin fiziksel saldırısına maruz kaldı, tehdit edildi, engellendi...
- ✓ -En az- **108** gazeteci gözaltına alındı (*birden fazla kez gözaltına alınan gazeteciler olduğu dikkate alınmalı...*)
- ✓ -En az- **37** gazeteci tutuklandı (*ev hapsi kararları hariç*)...
- ✓ -En az- **148** gazeteci hakkında soruşturma, **83** gazeteci hakkında dava açıldı...
- ✓ -En az- **37** kişi, sosyal medya paylaşımı, konuşma, yazı, şarkı söyleme, afiş asma, bildiri dağıtma gibi "*düşünceyi ifade özgürlüğü*" kapsamında değerlendirilmesi gereken eylem ve etkinlikleri nedeniyle hapis/para cezasına mahkum edildi...
- ✓ -En az- **295** kişi hakkında aynı nedenle soruşturma ya da dava açıldı...
- ✓ -En az- **66** kişi (**2**'i çocuk) tutuklandı, **331** kişi (**3**'ü çocuk) gözaltına alındı...

ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

- ✓ Ocak-Kasım aylarında -en az- **427** belediye başkanı, eski milletvekili, parti dernek, sendika yöneticisi tutuklandı ("*Örgütlenme Özgürlüğü*"nın ihlali başlığı altında değerlendirilmesi gereken gözaltıların sayısı ise belirleme olanağı bulunmuyor).
- ✓ Bu dönemde -en az- **975** kişi hakkında dava açıldı, **55** kişi hapis/para cezasına mahkum edildi.

2025 yılı, Türkiye'de örgütlenme özgürlüğünün en ağır biçimde hedef alındığı yıllardan biri oldu. Özellikle CHP'ye yönelik operasyonlar, siyasi iktidarın iktidarı kaybetme korkusunun kurumsal işleyişin önüne geçtiğini bütün açıklığıyla ortaya koydu. Parti yöneticilerinin, belediye başkanlarının, il ve ilçe örgütlerinin sistematik biçimde soruşturmalarla, gözaltılarla, tutuklamalarla karşı karşıya bırakılması, yalnızca bir siyasi partiye yönelik değil; ülkenin demokratik düzenine, seçme-seçilme hakkına ve siyasal örgütlenme özgürlüğüne yönelik kapsamlı bir müdahale niteliği taşıdı. Bu süreç, "yargı eliyle siyaset dizaynı" girişiminin tüm araçlarıyla işletildiği bir döneme işaret etti.

CHP'ye dönük baskılar, münferit hukuki işlemler olarak değil, seçim sürecini ve yerel yönetimleri etkisizleştirmeyi hedefleyen merkezi bir politika olarak ortaya çıktı. Çok sayıda belediye başkanının görevden uzaklaştırılması, yüzlerce kişinin aynı dosyalara zincirleme biçimde eklenerek kriminalize edilmesi, protestolara yönelik sert müdahaleler ve kolluk barikatıyla kuşatılan adliye süreçleri, siyasal alandaki daralmanın boyutunu gözler önüne serdi. Örgütlenme özgürlüğü bu dönemde yalnızca ihlal edilmedi; hedef alındı, sınırlandırıldı ve siyasal rekabetin araçsallaştırılmış yargı ve kolluk mekanizmalarıyla bastırılmaya çalışıldığı bir yapıya dönüştürüldü.

Özellikle Mart ayından sonra başta Cumhurbaşkanı Adayı ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu olmak üzere yüzlerce kişi gözaltına alındı, tutuklandı, haklarında dava açıldı...

Aynı biçimde CHP Genel Başkanı Özgür Özel'in, İmamoğlu'nun ve belediye başkanlarının/yöneticilerinin konuşmaları soruşturma/dava konusu oldu...

Soruşturmalar ve davalar örgütlenme özgürlüğüne yönelik bir saldırı olduğu kadar düşünceyi ifade özgürlüğünün de açık ihlaline örnek oluşturuyor...

➤ **Kayım Atama Görevden Alma Kararları**

- ✓ Van Büyükşehir Belediye Eş Başkanı Abdullah Zeydan'ın yerine Van Valisi 15 Şubat günü kayyım olarak atandı.
- ✓ Kars Kağızman İlçe Belediye Eş Başkanı Mehmet Alkan'ın yerine Kağızman Kaymakamı Okan Daştan 24 Şubat günü kayyım olarak atandı.
- ✓ 3 Mart günü tutuklanan İstanbul Beykoz Belediye Başkanı Alaatin Köşeler, 4 Mart günü İçişleri Bakanlığı tarafından görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu ve Beylikdüzü Belediye Başkanı Murat Çalık, tutuklanmalarının ardından İçişleri Bakanlığı tarafından görevden uzaklaştırıldı. İmamoğlu'nun yerine Belediye Meclis üyesi Nuri Aslan vekaleten seçildi.
- ✓ 23 Mart günü tutuklanan Şişli Belediye Başkanı Resul Emrah Şahan'ın yerine Şişli Kaymakamı Cevdet Ertürkmen kayyım atandı.
- ✓ Avcılar Belediye Başkanı Utku Caner Çaykara, 5 Haziran günü görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ Büyükçekmece Belediye Başkanı Hasan Akgün, 5 Haziran günü görevden uzaklaştırıldı.

- ✓ Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Hakan Bahçetepe, 5 Haziran günü görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ Ceyhan Belediye Başkanı Kadir Aydar, 5 Haziran günü görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ Seyhan Belediye Başkanı Oya Tekin, 5 Haziran günü görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı Muhittin Böcek, 7 Temmuz günü görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ Antalya Manavgat Belediye Başkanı Niyazi Nefi Kara, 8 Temmuz günü görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ Büyükçekmece Belediye Başkan vekili Ahmet Şahin, 9 Temmuz günü görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Zeydan Karalar, 9 Temmuz günü görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ Adıyaman Belediye Başkanı Abdurrahman Tutdere, 10 Temmuz günü görevden uzaklaştırıldı. *(Tutdere, hakkındaki ev hapsi kararının kaldırılmasının ardından 5 Ağustos günü göreve iade edildi)*
- ✓ Şile Belediye Başkanı Özgür Kabadayı, 15 Temmuz günü görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ Beyoğlu Belediye Başkanı İnan Güney, 19 Ağustos günü görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ 23 Eylül günü tutuklanan Kırıkkale Yahşihan'ın AKP'li Belediye Başkanı Ahmet Sungur, İçişleri Bakanlığı tarafından görevden uzaklaştırıldı.
- ✓ CHP İstanbul İl Başkanı Özgür Çelik, tüm yönetim ve disiplin kurulu üyeleri, üst kurultay delegeleri İstanbul 45. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararıyla görevden uzaklaştırıldı. Mahkeme, Gürsel Tekin, Zeki Şen, Hasan Babacan, Müjdat Gürbüz ve Erkan Narsap'ı "tedbiren" görevlendirdi.
- ✓ 17 Temmuz günü tutuklanan Bayrampaşa Belediye Başkanı Hasan Mutlu, aynı gün içinde İçişleri Bakanlığı tarafından görevden uzaklaştırıldı.

➤ Grev Erteleme Kararları

- ✓ Birleşik Tekstil Dokuma ve Deri İşçileri Sendikasının (BİRTEK SEN) Gaziantep Başpınar'daki Çelikaslan Tekstil fabrikasında uygulayacağı grev, 13 Şubat günü Gaziantep Valiliği tarafından yasaklandı. İşçilerin kurduğu çadırlar da polis ve jandarma tarafından kaldırıldı.
- ✓ BİRTEK SEN Genel Başkanı Mehmet Türkmen de 14 Şubat günü işçilerin Demokrasi Meydanında yapacağı açıklamadan önce gözaltına alındı. Mehmet Türkmen aynı gün serbest bırakıldı.
- ✓ 16 Şubat günü sendika binasında işçilerle yaptığı toplantı sırasında gözaltına alınan, 17 Şubat günü de tutuklanan Türkmen hakkında, 14 Şubat günü yaptığı açıklama nedeniyle soruşturma açıldı.
- ✓ Türk-İş ve Türkiye Maden İşçileri Sendikasının yaklaşık 600 bin kamu işçisini ilgilendiren toplu sözleşme görüşmelerinin tıkanması üzerine aldığı grev kararı, "milli güvenliği bozucu nitelikte olduğu" gerekçesiyle 31 Temmuz günü Cumhurbaşkanlığı kararı ile 60 gün süreyle ertelendi.
- ✓ Öz-Büro-İş Sendikasının Türk Standartları Enstitüsünde ve bağlı iş yerlerinde yapacağı grev, "genel sağlığı ve milli güvenliği bozucu nitelikte olduğu" gerekçesiyle Cumhurbaşkanlığı kararı ile 60 gün süreyle ertelendi.

➤ Kapatılan Dernek, Örgüt, Parti, Sendika

- ✓ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde faaliyet gösteren Doğa Dostu Topluluğu, 9 Ocak günü rektörlük tarafından kapatıldı. Doğa Dostu Topluluğunun kampüste hayvanların kaldığı bakım alanının rektörlük kararıyla yıkılmasına tepki gösterdiği için kapatıldığı öğrenildi.
- ✓ Boğaziçi Üniversitesi yönetimi, üniversitede 28 öğrenci kulübünün ve 6 öğrenci topluluğunun etkinliklerini 28 Mart günü durdurdu, kulüplerin yönetim kurulları da görevden alındı:
- ✓ Uludağ Üniversitesi'nde faaliyet gösteren Kadın Çalışmaları Topluluğunun faaliyetleri rektörlüğün kararıyla Eylül ayında durduruldu...
- ✓ Yıldız Teknik Üniversitesi'nde 11 öğrenci kulübü ve topluluğu Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı tarafından Eylül ayında kapatıldı ya da faaliyetleri bir dönem askıya alındı:

2025 OCAK-KASIM HAK İHLALLERİ

YAŞAM HAKKI

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	3
Gözetiminde Ölüm Olayları	1
Asker-Polis Araçlarının Neden Olduğu Olaylar	1
Kuşkulu Asker Ölümleri	1
Nefret Suçları	6 (1'i çocuk)
Resmi Hata/İhmal Sonucu Ölümler	115 (38'i çocuk)
Cezaevinde Ölüm Olayları	24
Silahlı Çatışmalar	20
Mülteciler	58 (3'ü çocuk)
<i>Göç yolunda boğulan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kış aylarında donarak ölen çok sayıda mülteci düşünüldüğünde bu sayının gerçeğin çok altında olduğu unutulmamalıdır...</i>	
Kadın Cinayetleri	331 (60'ı çocuk)
İş Cinayetleri	1.956 (85'i çocuk)
TOPLAM	2.516 (187'i çocuk)
İŞKENCE OLAYLARI	
İşkence	2000
Cezaevlerinde İşkence ve Kötü Muamele	807 (1'i çocuk)
TOPLAM	2807 (1'i çocuk)
<i>Toplantı ve gösterilerde dövülerek, gaz sıkılarak, ters kelepçe takılarak gözetimine alınanlar ile işkence gördüğü halde açıklamayan, suç duyurusunda bulunmayanlar dikkate alındığında gerçek sayının bunun çok üzerinde olduğu ortaya çıkmaktadır</i>	

DÜŞÜNCEYİ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	
Saldırıya Uğrayan Gazeteciler	49
Mahkum Olan Gazeteci, Yazar, Yayıncı	59
Tutuklanan Gazeteciler	37
Gözaltına Alınan Gazeteciler	108
Dava/Soruşturma Açılan Gazeteciler (148 soruşturma, 83 dava)	231
Baskın Düzenlenen Basın Kuruluşu	1
Toplatma, Erişim Engelleme Kararları (4.863 internet, 52 RTÜK, 8 toplatma/yasaklama)	4.923
Düşünceyi İfade Nedeniyle Mahkumiyet	37
Düşünceyi İfade Nedeniyle Dava/Soruşturma Açılan	295
Düşünceyi İfade Nedeniyle Gözaltına Alınan, Tutuklanan (Sosyal Medya dahil) (2'i çocuk 66 tutuklama; 3'ü çocuk 331 gözaltı)	397
<p>1) Ancak toplantı ve gösteriler sırasında kısa süreyle gözaltına alınan gazeteciler olduğu unutulmamalıdır.</p> <p>2) Benzer biçimde gazeteciler hakkında açılan davaların, mahkumiyet kararlarının da gerçeğin çok altında olduğu dikkate alınmalıdır...</p> <p>3) Başta sosyal medya paylaşımlarına yönelik hak ihlalleri olmak üzere düşünceyi ifade özgürlüğü konusunda resmi verilerin yetersizliği sorun olmaktadır. Bilgilerin basına yansıyan olaylardan derlenmesi nedeniyle büyük bir eksiklik olduğu dikkate alınmalıdır... Örneğin, sosyal medya paylaşımları nedeniyle yargılanan, mahkum olan kişiler hakkında basına yansıyan sınırlı sayıda olay dışında hiçbir veri bulunmamaktadır.</p>	
ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ	
Tutuklanan Belediye Başkanı, Milletvekili, Parti Yöneticisi	427
Dava Açılan Belediye Başkanı, Milletvekili, Parti Yöneticisi	975
Mahkum Olan Örgüt Yöneticisi	55
Grev Erteleme Kararları	3
Basılan Dernek, Örgüt	7
Kayım Atama/Görevden Alma Kararları	21
Kapatılan Örgüt, Parti, Sendika	51
TOPLANTI GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜ	
Müdahale Edilen Etkinlik, Basın Açıklaması	222
Yasaklanan/Engellenen Etkinlik, Gösteri, Tiyatro	51
Etkinlik ve Eylemlerin Yasaklandığı İller/İlçeler Ankara, Antalya (Serik, Muratpaşa), Gaziantep, Bursa, Çanakkale, İstanbul (Silivri, Beyoğlu, Şişli, Beşiktaş, Eyüpsultan, Kağıthane, Sarıyer, Bayrampaşa), İzmir, Manisa, Kars, Siirt, Tokat, Şanlıurfa, Van	12 il/10 ilçe
Basın Açıklaması, Etkinlik, Eylemlerde Gözaltına Alınanlar	4.393 (69'u çocuk)
Basın Açıklaması, Etkinlik, Eylemlerde Tutuklananlar	436 (6'sı çocuk)
Toplantı, Gösteri Hakkı Nedeniyle Mahkum Olan	73
Toplantı, Gösteriler Nedeniyle Dava/Soruşturma Açılanlar	794
<p>1) Birçok eylemde kaç kişinin gözaltına alındığını saptamak mümkün olmadığı için bu rakamın gerçeğin çok altında olduğu ortadadır.</p> <p>2) Aynı biçimde kaç kişi hakkında soruşturma açıldığı, kaç soruşturmanın davaya dönüştüğü, yargılananların sayısı, mahkûmiyet kararları konusunda da büyük bir veri eksikliği bulunmaktadır...</p>	